

Jens Pauli Heinesen, rithøvundur skivrar:

Heðin Brú áttati fimm — nakrar hugleiðingar

Tann 17. august í ár fylti okkara mæti rithøvundur Heðin Brú 85 ár. Í hesum sambandi skipar rithøvundafelagið saman við Norðurlandahúsinum fyri kvældsetu komandi hóskvæld 25. september — Heðini til heiðurs.

Jens Pauli Heinesen, rithøvundur, hevur fest nakrar hugleiðingar á blað, og tær endurgeva vit her niðanfyri.

Heðin Brú — áttati fimm.

mynd: G.S.

Eg fari at loyva mær at endurgeva eitt litíð brot úr einum av bókum mínum. Tað ljóðar soleiðis:

»Eg kom inn í køkin. Mamma sat og gav litlu systir bróst, hon varð fødd fyrri nøkrum vikum síðani. Onkur tosaði úti í stovuni, og mamma bað meg fara uttar. Við stovu-borðið sótu beiggi mín, pápi mín og ein fremmandur maður. Eg setti meg ljóðliga niður og talaði ikki eitt orð. Tann fremmandi maðurin hevði brillur, hann tosaði hóvliga, men var skemtingarsamur og láturmildur, eitt skálkabros gekk aftur í heilum aftan fyri brilluglasi. Eg visti, hvør hann var, hann plagdi stundum at gista hjá okkum. Hann æt Hans Jákup, men hevði eisini eitt annað navn, eitt dulnevi — aftur eitt nýtt og vakurt orð — og tað var Heðin Brú. Eg sat málleysur og hugdi at honum, og sum var eg tystur, drakk eg hvørt orð, ið kom av varrum hansara. Nei, eg tordi ikki tala, tí eg visti, at maðurin likasam Hans Andrias Djurhuus skrivaði bókur, og her sat hann nú inni í stovu okkara, ikki meir enn tveir metrar frá mær, ótrúligt, ótrúligt. Ein av bókum hansara æt Lognbra, eg

hevði lisið hana og elskaði hana, ikki bara innihaldið, men eisini tað hvíta pappirið og teir svørtu bókstavirnar, ið lógu og hvíldu á tí og tóku seg saman um tey vakrastu orð og teir yndisligastu setningar. Summi petti las eg aftur og aftur, og eitt av teimum, har tann ólukkuligi Høgri rýmir heimanífrá, dugdi eg uttana:

»Og so fór Høgri. Lyngklónna tók hann við sær. Niðan vetureftir tók hann leiðina. Tøssut var at ganga, áðrenn hann kom niðan um Klovnusteinar, so hann fór upp um øklar í móru og dati av og á, tí skýmilt var í haganum. Hann bert gekk. Tað var einki stað, hann leitaði til, tað var bert eitt og tað sama, at sleppa burtur, langt, langt burtur og ongantið koma aftur.

Lyngklónna ber hann í hondini og roynir at verja hana so væl, hann kann. Hverja ferð hann dettur, hevur hann hana upp fyrri seg, so hon skal ikki koma fyrri fallið. »Hon skal vera hjá mær,« hugsar hann. — »Gunnvá — hevði hon nú verið við mær, ella hevði hon verið har uppi á Kombunum ella hinu megin fjallið! So at kunna sagt henni alt!«

Og so siglir hann við

sinum nýggja holabáti út til Oylna Stóru til ta fremmandu gentuna, ið hyggur so undarliga bangin og biðjandi at honum við sinum stóru, bláu eygum og sinum fagra, gula hári.

Eg hevði ilt í hálsinum av sorg og samkenslu við hesum neyðars dreingi.

Her kann eg skoyta uppi eina hending um hetta sama mundið. Vit komu inn í stovuna, beiggi mín og eg, og har sótu teir báðir: pápi og Heðin Brú. — Hvat hava tit gjørt? spurdi pápi. Vit høvdu verið inni hjá einum granna og dansað ferðsoknans dans. Hvat við høvdu kvæðið ein tått. Tåtturin var um ein tingmann úr Vágum, sum fekk eina stemmu ov litíð. Vit høvdu lisið tåttin í einum bóklingi, sum æt Ólavsekuteiti, og okkum dæmði hann so væl, at vit høvdu lært hann uttanat. Heðin Brú smiltist skálkliga at hesum, men segði einki. Ikki fyrr enn seinni fingi vit at vita, at Heðin Brú var tåttayrkjari. Um tað ikki er almennakunnugt, lat tað so verða sagt, at hann umframt alt annað eisini var ein framúr góður tåttayrkjari.

Fyrirgevið mær, eg neyðist at endurgeva eitt litíð brot afturat. Eg eri smádrongur, og hesin smádrongurin hevur yrkt eina yrking, sum hann er sera stoltur av. Og hann hugsar:

»Eg visti tað nú. Eg visti tað til fulnar. Eg fór at verða gudalíkur sum Hans Andrias Djurhuus og Heðin Brú. Teir vóru guddómilgri. Teir bðu í himlum og vóru ósærilgri, tann, ið vildi skaða teir, fór sjálvur at verða raktur av ólivssári. Hinvegin var tað óhugsandi, at nakar kudi hugsa lítt um slíkar edilingar. Teirra avrik var so reinmeint, stórt og virðismikið fyri mannaættina og ævinleikan, at tað var ein sjálv-

fylgja, at teir vóru við-farnir sum finasta postalin.

Verið hesi orðini endurgivin fyrri at visa, hvørja virðing eg havi og havi havt fyrri Heðini Brú, og hvønn týðning hann hevur fyrri meg sum skrivandi persón. Eg eri vónandi vorðin eitt sindur visari og meira vitandi nú, enn tá ið eg við so grotandi stórum tonkum gjørdi míni fyrstu stettlandi fet út í tann heim, har tú vónar at finna skaldskapin.

Ið hvussu er veit eg nú, at slíkir edilingar ikki altíð, um nakrantíð, verða viðfarnir — sum finasta postalin, og at tey, ið vilja skaða teir, vissuliga ikki verða rakt av nøkrum ólivssári. Og gud havi lov fyrri tað. Hvussu hevði verið sæð út, um tey vóru?

Nei, sjálvsagt skulu tær skapandi kreftirnar ikki farast við sum finasta postalin, tað hevði verið ótølandi trist og litíð gevandi bert at vera til pynt. Menniskjan er ikki skapt til prýðis, neyvan. Ið hvussu er er tað ikki líkt til, soleiðis sum alt tiggjar sær. Og kortini er tað guddómligt á sín vis. Men gudar eru menniskju ikki. Hverja ferð tað hevur verið roynt at hevja eitt teirra so høgt upp hevur tað miseydnast og verið til mikla ólúkkur og fer at verða tað í allari framtíð.

Fólk, ið fáast við andsliv, latið okkum rópa tey andsarbeidarar, eru ikki gudar. Tey eru heldur ikki meira »menniskja« enn onnur menniskju. Hvussu kann man tað? Og kortini ber til at tosa um ein vissan mun við tað, at andsarbeidarin ikki fyrst og fremst strevast og virkar í gerandisdegnum fyrri sitt dagliga breyð ella fram um alt jagstrar eftir mammons fúkandi bosi. Hansara verk og virkan er ein gáva til tíðina. (Eitt annað er so tað, hvussu tíðin tekur við hesi gávu ella um hon

skoytir um hana, tí tíðin er ein strangur dómari og sáldar eirindaleyst. Slíkar eru treytirnar og má so vera).

Latið okkum gera eina stutta hugsunarroynd fyrri líka sum at prógva henda pástandin. Latið okkum hugsa okkum, at andsarbeidarar sum Svabo, Hammershaimb, doktor Jakobsen, Rasmus Effersøe, Jóannes Paturson, Regin í Lið, Janus Djurhuus, Hans Andrias, A. C. Evensen, Jákup Dahl, Victor Danielsen, Mikkjal á Ryggi, Rikard Long, o.s.f. Poul F., Chr. Matras, William, Jørgen Frantz, H. D. Joensen, Karsten Hoydal, Regin Dahl, Martin Joensen, Heðin Brú, og vit kundu hildið fram at rekka og rekka upp — latið okkum hugsa okkum, at hesir persónar onga gávu høvdu at geva tíðini, einki verk, ongan sang, einki tónalag, ongan málning, onga søgu, einki, null, hvussu ótrúliga fátæksligt, oyðið, deytt, útkalt og deyðans kvírt hevði tað ikki verið í Føroyum. Tankin er óhugnaligur.

Ti eiga vit at sýna slíkum persónum, eina vissu virðing, og tá ið eg nýti orðið virðing, hugs eg ikki um, at vit skulu forguda teir sum yvirmenskar, eg hugs meira um tað slag við virðing, sum Hans Andrias Djurhuus skrivar soleiðis um í 1946 í Varðanum:

»Tað er soleiðis við skaldum og bókmonnum her á landi, at yrki teirra verður litíð eftiransað. Soleiðis er tað ikki í øðrum londum, har verður arbeiði slíkra manna mettt fyrri tað, tað er vert. Vit her heima hjá okkum mugu gera tað sama, um vit vilja teljast millum menn; tí eitt mugu vit vita, at eitt fólk livir ikki bara av tí, sum kroppurin kravur. Av og á hava røddir ljóðað um hetta mál, men tað hevur verið sum eitt róp í oyðni. Einkin er gjørt — og verður einki

gjørt, so liggja vit brát niðri í djúpasta myrkri — og tí vissa andaliga deyða.

Nógv er hent, gjørt og broytt til tað betra, síðan hetta var skrivað, og menn sum Martin Joensen og Heðin Brú vóru bestu manndóms árum. Teir stóðu so at siga á berum, høvdu báðir fulltíðar starv, vóru noyðdir til tað skuldu teir hóra undan. Tað er stóru fyrirminni hjá rithøvunda at kennilivið aðrastaðni frá einu aftan fyrri sitt egna skrivi borð, men í longdini riggar eitt fulltíðarstarv ikki væl saman við skrivningini, ið eisini, skal hon út innast til lítar, kravur sit fulltíðarstarv. Millum tvey fulltíðarstørv verður tú lætt malin sundur og megin sugin úr tær.

Tað eydnaðist ikki Heðini Brú at gerast rithøvundur burturav, fyrr enn hann fór frá, eitt, vit kunnu hugsa okkum, man hava nitið honum fast. Hann var altíð noyðdur at stjála sær stundir, tá ið hann hevði avlopsmegi og avlopslitið, og tað var sjáldan tá í tíðini. Tí er tað undrunarvert at siggja, hvussu nógv hann hevur fingið avrikað, samstundis sum tað er nakað av eini tragediu, at hann ikki fekk høvi til at fáast meira við.

Tíðin sáldar, søgdu vit. Tað er ilt at siga í dag, hvørji verk eftir Heðin verða standandi, men eg eri sannførdur um, at eitt av teimum altíð fer at liva. Jóhan Nielsen, prestur sáli, plagdi at siga, at tað fór ikki á imillum, at hann ikki tók »Føðgar á ferð« niður av hillini at lesa.

Undirritaði hevur tað á sama hátt. Tað fer næstan ikki ár imillum, at eg ikki taki bókina fram, og tað merkiliga hendir: hon verður betri fyrri hverja ferð. Mál, stílur, persónlýsingar, náttúrulýsingar, skemt, spei, álvari, alt

Jens Pauli Heinesen, rithøvundur